

Sygn. akt IV CSK 254/17

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku E. w G.
o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 23 maja 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 26 października 2016 r., sygn. akt XII Ga [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca – E. z siedzibą w G. złożył w dniu 9 listopada 2015r. wniosek o rejestrację tego podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych lub zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej wskazując, że jest związkiem sportowym działającym w formie związku stowarzyszeń. Do wniosku załączono listę założycieli, protokół z zebrania założycieli, statut związku, uchwały o przyjęciu statutu, wyborze komitetu założycielskiego, wyborze zarządu oraz członków komisji rewizyjnej.

Postanowieniem z dnia 31 marca 2016 r., Sąd Rejonowy w G. odmówił wpisu E. z siedzibą w G. do rejestru stowarzyszeń.

W uzasadnieniu wskazał, że stosownie do postanowień § 2 i § 3 ust. 2 statutu, wnioskodawca jest związkiem sportowym działającym w formie związku stowarzyszeń z siedzibą w G. Założycielami związku są: Z. z siedzibą w G., X. z siedzibą w L. (Słowenia) oraz G. z siedzibą w K. (Niemcy). Dokonując wykładni art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz.1463 - dalej: „u.s.”), w związku z art. 22 ust. 2 i art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 210 - dalej: „p.s.”), Sąd pierwszej instancji wskazał, iż zgodnie z tymi regulacjami, związek sportowy działający w formie związku stowarzyszeń, może być utworzony tylko przez minimum trzy stowarzyszenia mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Stowarzyszenia mające siedzibę za granicą mogą natomiast przystąpić do istniejącego już związku stowarzyszeń. Z dokumentów dołączonych do wniosku o wpis wynika, że wnioskodawca E. nie spełnia warunków określonych ustawą, albowiem dwa z trzech stowarzyszeń założycielskich to stowarzyszenia posiadające siedzibę za granicą. W tej sytuacji Sąd Rejonowy odmówił wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego na podstawie art. 16 p.s.

Postanowieniem z dnia 26 października 2016 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację wnioskodawcy, aprobuując ustalenia i oceny prawne Sądu Rejonowego oraz nie podzielając sformułowanych w apelacji zarzutów naruszenia art. 4 ust. 2 w zw. z art. 22 ust. 2 p.s. oraz naruszenia art. 18 Traktatu z dnia 26 października 2012 r. o

funkcjonowaniu Unii Europejskiej w zw. z art. 12 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2010 r.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 4 ust. 2 w związku z art. 22 ust. 2 p.s. przez błędną wykładnię prowadzącą do uznania, że osoby prawne (stowarzyszenia) nie mające siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą być członkami założycielami związku stowarzyszeń oraz naruszenie art. 10 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana z dnia 7 czerwca 2016 r.- Dz. Urz. U.E.C nr 202, str. 47) w związku z art. 12 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2010 r. (Dz. Urz. U.E.C nr 83, str. 389) przez ich niezastosowanie i w ten sposób uznanie, że osoby prawne (stowarzyszenia) nie mające siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą być członkami założycielami związku stowarzyszeń. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 6 u.s., kluby sportowe, w liczbie co najmniej 3, mogą tworzyć związki sportowe. Związek sportowy działa w formie stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń. W związku z przyjętym przez ustawodawcę modelem regulacji prawnej działania związków sportowych, stosuje się do nich ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r.- Prawo o stowarzyszeniach. Została ona zmieniona, z dniem 20 maja 2016 r. przez ustawę z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo o stowarzyszeniach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1923). Stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy zmieniającej, do postępowań w sprawach o wpis stowarzyszenia do Krajowego Rejestru Sądowego, wszczętych i niezakończonych prawomocnie przed dniem wejścia w życie tej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 p.s., stowarzyszenia w liczbie co najmniej trzech, mogą założyć związek stowarzyszeń. Założycielami i członkami związku mogą być także inne osoby prawne, z tym że osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być członkami wspierającymi. Zgodnie z ust. 2. do związków, o których mowa w ust. 1. stosuje się odpowiednio przepisy ustawy. Stosownie do art. 8 ust. 1 p.s. stowarzyszenie (związek stowarzyszeń) podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego

Rejestru Sądowego, o ile przepis ustawy nie stanowi inaczej, zaś zgodnie z art. 16 p.s. sąd rejestrowy wydaje postanowienie o zarejestrowaniu stowarzyszenia (związku stowarzyszeń) po stwierdzeniu, że jego statut jest zgodny z przepisami prawa i założyciele spełniają wymagania określone ustawą. Pod rządami art. 16 w poprzednim brzmieniu było oczywiste, że sąd rejestrowy odmawiał wpisu (oddalał wnioski o wpis), jeżeli stowarzyszenie (związek stowarzyszeń) nie spełniało warunków określonych w przepisach prawa (por. wyraźne uregulowanie tej kwestii w art. 16 ust. 3 p.s. w aktualnym brzmieniu).

Przedmiotem skargi kasacyjnej wnioskodawcy jest poprawność dokonanej przez Sąd Okręgowy wykładni art. 22 ust. 2 p.s. (przepis ten nie został zmieniony nowelą z dnia 25 września 2015 r.), prowadzącej do przyjęcia, że do związku stowarzyszeń stosuje się odpowiednio art. 4 ust. 2 p.s. (przepis ten także nie uległ zmianie w noweli z dnia 25 września 2015 r.) przewidujący, że cudzoziemcy niemający miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą wstępować do stowarzyszeń, których statuty przewidują taką możliwość. Art. 4 ust. 1 p.s. stanowi przy tym, że cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą zrzeszać się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami obowiązującymi obywateli polskich.

Sąd Okręgowy zaaprobował ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którą w świetle art. 4 ust. 2 w zw. z art. 22 ust. 2 p.s. stowarzyszenia będące założycielami związku stowarzyszeń (związku sportowego) muszą posiadać siedzibę na terenie Polski. Stowarzyszenia mające siedzibę za granicą nie mogą założyć związku stowarzyszeń, mogą natomiast do niego przystąpić, jeśli statut związku na to pozwala.

W ocenie skarżącego, ta interpretacja jest wadliwa i prowadzi do naruszenia norm prawa materialnego wskazanych w podstawie skargi kasacyjnej.

Zarzuty te nie są jednak usprawiedliwione. Sąd Okręgowy nie naruszył art. 4 ust. 2 w związku z art. 22 ust. 2 p.s. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej, to jest przez błędną wykładnię prowadzącą do uznania, że osoby prawne (stowarzyszenia) nie mające siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą być członkami założycielami związku stowarzyszeń. Wprost przeciwnie, trafnie zastosował – na podstawie normy odsyłającej z art. 22 ust. 2 p.s. - zawarte

w art. 4 p.s. i odnoszące się do osób fizycznych rozwiązanie prawne, do sytuacji stowarzyszeń, czyli osób prawnych, jako potencjalnych założycieli związku stowarzyszeń. Siedziba osoby prawnej jest niewątpliwie odpowiednikiem miejsca zamieszkania osoby fizycznej. Status osób fizycznych zamieszkałych za granicą oraz osób prawnych (stowarzyszeń) mających siedzibę za granicą, jest na gruncie prawa o stowarzyszeniach identyczny, jeśli chodzi o możliwość zakładania oraz przystępowania do już istniejących stowarzyszeń (związku stowarzyszeń). Jednoznaczna treść przytoczonych norm ustawy – Prawo o stowarzyszeniach, nie pozwala na przyjęcie, w ślad za wywodami skarżącego, że Sąd Okręgowy naruszył prawo przyjmując, iż wymienione we wniosku o wpis do rejestru stowarzyszenia mające siedzibę w Słowenii i Niemczech nie mogą być założycielami związku sportowego, natomiast mogą przystąpić do związku sportowego już istniejącego.

Przedstawioną konkluzję wspiera prześledzenie przebiegu procesu legislacyjnego zakończonego uchwaleniem przytoczonej wyżej ustawy nowelizującej prawo o stowarzyszeniach. Projekt tej ustawy został przedstawiony Sejmowi VII kadencji przez Prezydenta RP w dniu 17 grudnia 2014 r. Druk sejmowy otrzymał nr 3019. W uzasadnieniu projektu projektodawca wskazał, że cyt.: „Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach jest aktem prawnym uchwalonym w początkach okresu transformacji ustrojowej. Przez prawie dwadzieścia pięć lat swojego funkcjonowania zakorzeniła się ona w świadomości obywateli, podejmujących wspólne działania w ramach stowarzyszeń, jako jeden z podstawowych aktów prawnych regulujących aktywność społeczną, co stanowi jej niezaprzeczalną wartość. Jednocześnie jednak doszło do szeregu zmian społecznych, w tym w sposobie działania, oczekiwaniach i strukturze sektora organizacji pozarządowych, przy otwarciu Polski na Europę i świat, wyrażonym m.in. przez akcesję najpierw do Rady Europy, a następnie do Unii Europejskiej. Pomimo stabilnego funkcjonowania i ogólnie pozytywnej oceny oddziaływania ustawy, wykazane w ciągu okresu jej obowiązywania problemy, związane zarówno z praktyką stosowania poszczególnych przepisów, jak i brakiem niektórych rozwiązań potrzebnych zrzeszającym się obywatelom, stały się powodem rozpoczęcia procesu przeglądu całości przepisów ustawy oraz sformułowania

propozycji jej niezbędnych zmian. Rozwijająca się świadomość i zrozumienie standardów demokratycznych, w tym istoty wolności zrzeszania się, mającej swój wydzźwięk m.in. w normach uchwalonej w 1997 roku Konstytucji, wykazują nieadekwatność, a niekiedy sprzeczność niektórych rozwiązań obowiązującej ustawy z tymi normami. Należy więc podkreślić, co przyświecało w przygotowywaniu niniejszego projektu zmiany Prawa o stowarzyszeniach, że jest to ustawa regulująca na polskim gruncie warunki realizacji prawa człowieka - a nie tylko prawa obywatela, jak to jeszcze zakładano w 1989 roku - do zrzeszania się. Przyjęcie tej perspektywy nakazuje z założenia takie formułowanie przepisów, które maksymalnie ułatwią realizację tej wolności i usuną wszelkie zbędne ograniczenia zarówno materialnoprawne, jak i formalnoprawne. Prawo człowieka do swobodnego zrzeszania się z innymi gwarantowane jest zarówno na mocy art. 22 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ, jak i art. 11 tzw. Traktatu Rzymskiego. W 1997 r. znalazło zaś potwierdzenie swojej ochrony jako konstytucyjne prawo określone w art. 58 Konstytucji RP w połączeniu z gwarancją ogólnej wolności zakładania i działania dobrowolnych zrzeszeń i fundacji z art. 12 Konstytucji stanowiąc jeden z fundamentów ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej.”

W pierwotnym tekście projektu tej ustawy, projektodawca postulował zmianę art. 3 ust. 1 p.s. poprzez zastąpienie dotychczasowych słów „obywatelom polskim” słowami „osobom fizycznym” oraz skreślenie art. 4 p.s., w celu umożliwienia tworzenia stowarzyszeń również przez cudzoziemców nie mających miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (por. uzasadnienie projektu ustawy druk nr 3019 Sejmu VII kadencji). Obie te propozycje nie zostały jednak zaaprobowane przez Sejm (a następnie Senat) i ostatecznie nie znalazły się w uchwalonej ustawie z dnia 25 września 2015 r., nowelizującej prawo o stowarzyszeniach, podpisanej następnie przez Prezydenta. Świadczy to jednoznacznie o świadomym zamiarze utrzymania przez ustawodawcę, także w nowych uwarunkowaniach krajowych i europejskich, opisanych w zacytowanym wyżej fragmencie uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej, istniejącego modelu tworzenia stowarzyszeń przez osoby fizyczne (niezależnie od obywatelstwa) mające miejsce zamieszkania na terytorium Polski oraz osoby prawne posiadające siedzibę

w Polsce. Zmiany postulowane w tym przedmiocie, także w rozpoznawanej skardze kasacyjnej, mogą mieć więc tylko charakter postulatów *de lege ferenda*.

Nie jest także zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 10 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w związku z art. 12 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Stosownie do tego ostatniego przepisu, każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzania się oraz do swobodnego stowarzyszania się na wszystkich poziomach, zwłaszcza w sprawach politycznych, związkowych i obywatelskich, z którego wynika prawo każdego do tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla obrony swoich interesów. Zgodnie zaś z art. 10 Traktatu, przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań, Unia Europejska dąży do zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Z jego treści jednoznacznie wynika, że ma on na celu zwalczanie dyskryminacji determinowanej wskazanymi w nim kryteriami różnicującymi, które z uwagi na ich naturę mogą być odnoszone tylko do osób fizycznych. Norma ta, nie wywołująca zresztą skutku bezpośredniego, nie ma zastosowania w rozpoznawanej sprawie z uwagi na to, że sprawa ta nie dotyczy osób fizycznych.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 519¹ § 3 w zw. z 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).